

Αξιότιμε κ. πρόεδρε,

Θα σε προσφωνούσα ως «αγαπητό» θεωρώ όμως ανάρμοστο για την ηλικία μου το ψεύδος, ακόμη και το συμβατό. Έτσι μου έμαθαν. Και συνήθισα να λέω πάντοτε την αλήθεια, έστω και αν υπήρξαν φορές που τούτο είχε ακριβό για εμένα τίμημα.

Με συγχωρείς και για τον ενικό. Τον βρήκα όμως πιο ανθρώπινο, περισσότερο εγκάρδιο, αυθόρμητο και ειλικρινή. Στον ενικό άλλωστε δεν απευθυνόμαστε ακόμη και προς τον Θεό;

Παρακολούθησα με ενδιαφέρον. Ίσως από συνήθεια ενός δημοσιογραφικού κατάλοιπου, ίσως ως ένας απλός πολίτης με διπλή ταυτότητα, τουρκική και ελληνική. Τουρκική γιατί κατάγομαι από την Πόλη και ελληνική που απέκτησα όταν το ελληνικό κράτος απογοητευμένο κάποτε από τη συμπεριφορά σας απεφάσισε επιτέλους ύστερα από πολλά χρόνια να μας υιοθετήσει, διακόπτοντας τη σχέση μας με το Κέντρο Αλλοδαπών! Θα το κατάλαβες, υποθέτω, είμαι Ρωμιός της Πόλης, ούτε Έλληνας ούτε και Τούρκος. Ένας πολίτης που κανείς μέχρι τώρα δεν μπόρεσε να με πείσει υπεύθυνα και τεκμηριωμένα τι είμαι και τι δεν είμαι, από πού κρατάει η σκουφία μου, αλλά ούτε και κανείς με διεκδίκησε εμφανώς. Κάτι που ίσως να ισχύει και για εσένα, άσχετο αν λόγω θέσης, λόγω αξιώματος, αδυνατείς εσύ σήμερα αλλά και χθες να συζητήσεις.

Γεννημένος εγώ το 1934, αρκετά μεγαλύτερός σου, βίωσα εκεί τα 30 πρώτα μου χρόνια. Εκεί σπούδασα, εκεί ανδρώθηκα, εκεί έκανα και τη στρατιωτική μου θητεία ως έφεδρος αξιωματικός, στην Ερζουρούμη. Στο 220ό πεζικό σύνταγμα. Εκεί πάλι στην Πόλη έπλασα και τα πρώτα μου όνειρα, πεπεισμένος απόλυτα ότι η γενέτειρά μου είναι και πατρίδα μου. Εκεί ξεκίνησα την επαγγελματική μου σταδιοδρομία με επιτυχημένα θα έλεγα τα πρώτα βήματα, αν λάβεις υπόψη ότι 21 μόλις χρόνων είχα αναλάβει τη διεύθυνση σύνταξης μιας από τις δύο ημερήσιες πολιτικές εφημερίδες που έβγαιναν τα χρόνια εκείνα στην Πόλη στη γλώσσα μας, στα ρωμαίικα. Εκεί έκανα τον γάμο μου, εκεί έστησα το σπιτικό μου, εκεί πάλι φέραμε στον κόσμο και το γιο μας.

Γιατί όμως σου τα γράφω όλα αυτά; Μη βιάζεσαι δώσε μου λίγο χρόνο και θα σου εξηγηθώ. Προς Θεού, όμως, μη μ' αναβάλλεις για κάποια άλλη φορά γιατί δεν νομίζω να μου αρκούν όσα χρόνια μου υπολείπονται για να κλείσω, οριστικά τούτη τη φορά, το βιβλίο της ζωής μου.

Συνεχίζω λοιπόν προκειμένου να αναφερθώ στην πρόσφατη επίσκεψή σου στην Ελλάδα. Παραμονές του ερχομού σου – σκέψου πόσο είμαι αφελής, πόσο καλοπροαίρετος είμαι, που είχα την εντύπωση ότι έρχεται ένας παλιός γνώριμος, ένας δικός μου άνθρωπος.

Διαψεύστηκα, όμως, άλλη μια φορά στη διαπίστωση ότι δεν είχες έλθει ως φίλος, αλλά ως διεκδικητής των δικαιωμάτων των μουσουλμάνων που ζουν στη Θράκη. Δικαίωμά σου βέβαια να εκδηλώνεις το ενδιαφέρον σου γι' αυτούς, όχι σαν τους ημέτερους που ήταν επιφανειακό συνήθως το ενδιαφέρον τους για εμάς, αν και τούτη τη φορά θέλησες να στεγάσεις και άλλους κάτω από τα φτερά σου. Τους Πομάκους και τους Ρομά, που ενώ θα μπορούσε κάλλιστα να αφομοιώσει η Ελλάδα, διεκδικείς σήμερα εσύ, χωρίς κατά βάθος να έχεις καμία σχέση μαζί τους.

Θα αποφύγω, όμως, την αναφορά σε θέματα παρεμφερή γιατί δεν θέλω να διευρύνω τη συζήτηση, ούτε και να ασχοληθώ με άλλα που δεν με αφορούν άμεσα και δεν είναι της αρμοδιότητάς μου. Θα έχεις άλλωστε την ευκαιρία, όπως τόσες και τόσες φορές στο παρελθόν,

να τα εξετάσετε διμερώς στο πλαίσιο της ατζέντας που φρόντισε υποθέτω να ετοιμάσει η κάθε πλευρά. Της ατζέντας αυτής που στο πέρασμα των χρόνων, κιτρίνισαν και εφθάρησαν τα περισσότερα φύλλα, ακριβώς όπως αφανίσθηκε βαθμιαίως και το δικό μας πιστεύω, το πιστεύω των Ρωμιών της Πόλης για μια ανθρώπινη επιβίωση στη γενέτειρά τους.

Ανασκαλεύω αρχικά τη μνήμη και μετά το αρχείο μου. Βρίσκω μια παλιά εφημερίδα. Είναι το *Βήμα* της 19ης Απριλίου του 1952, που έβγαινε τότε στην Πόλη. Κιτρινισμένο το χαρτί. Ξεθώριασαν τα γράμματα, δύσκολα τα διαβάζω. Δεν είναι και λίγα, 65 τα χρόνια που πέρασαν. Στην πρώτη σελίδα ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδος στρατηγός Νίκος Πλαστήρας, ο ανταποκριτής της γαλλικής *Le Monde* στην Ελλάδα, ο τότε διευθυντής του Γραφείου Τύπου, άλλοι δύο ανταποκριτές ξένων εφημερίδων, και εγώ. Ένας αμούστακος έφηβος, 18 μόλις χρόνων, στα πρώτα φτερουγίσματα της δημοσιογραφικής του σταδιοδρομίας. Άρρωστος ο στρατηγός. Καταβεβλημένος ορατά, μας δεχόταν κατ' εξαίρεση. Φορούσε τις πιζάμες και τη ρόμπα του, πρόθυμος όμως, απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις μας. Διαχρονικό το θέμα. Οι σχέσεις Τουρκίας και Ελλάδος. Σαφής και ξεκάθαρη η θέση του Έλληνα πρωθυπουργού. Μας είπε πολλά και διάφορα με επωδό την ευχή του όπως η Τουρκία και η Ελλάδα αποτελέσουν σύντομα «εν και μόνον κράτος». Δήλωσή του που, ως επόμενο, αξιοποίησα ως τίτλο στην εξ Αθηνών ανταπόκρισή μου, και επέστρεφα ο αφελής στην Πόλη με την πεποίθηση ότι ήμουν ο προάγγελος μιας ιστορικής κατάληξης που θα επιδρούσε πολύπλευρα και θετικά στην καθημερινότητα και του ρωμαϊκού στοιχείου της Πόλης.

Άνθραξ όμως ο θησαυρός. Πολλά τα όσα μεσολάβησαν έκτοτε. Ένα βήμα εμπρός, τρία τέσσερα πίσω και με επιστέγασμα τα τραγικά γεγονότα της 6-7 Σεπτεμβρίου. Μωρό ήσουν τότε, μόλις 14 μηνών. Δεν μπορεί βέβαια να έχεις προσωπική αντίληψη, δεν μπορεί όμως και να μην άκουσες, να μη διάβασες, το τι συνέβη εκείνη τη μαύρη νύχτα. Θες λεπτομέρειες; Όχι, όχι θα τις αποφύγω. Επίσης δεν θέλω και δεν βλέπω τον λόγο να αναφερθώ στα παλαιότερα, ούτε και θα ανοίξω τον φάκελο των διακρίσεων. Είναι αποδεδειγμένο, όμως, ότι η μητέρα πατρίδα μας χρησιμοποιούσε πάντοτε ως αποδιοπομπαίο τράγο και μας έπληττε ποικιλότροπα κάθε φορά που πίστευε ότι η Ελλάδα, η δήθεν προστάτιδά μας, δεν είχε τη δυνατότητα ή και δεν είχε τα κότσια να παρέμβει.

Έτσι μόνον όμως από τόσες χιλιάδες που ήμασταν κάποτε μείναμε σήμερα γύρω στους 2.000. Υπερήλικες οι περισσότεροι, που σημαίνει ότι ύστερα από 10-15 χρόνια το πολύ, προς μεγάλη χαρά κάποιων, θα ψάχνετε με το κερύ να βρείτε Ρωμιό στην Πόλη, και αν δεν τα αντικαταστήσετε αλλού με αποθήκες, αλλού με κτήρια και αλλού με ουρανοξύστες –όπως συνέβη σε όλη την Ανατολή και με τις εκκλησίες μας, ανάλογα με την τοποθεσία και την αντικειμενική αξία των εκτάσεών τους–, τα νεκροταφεία μας θα θυμίζουν απλά στους επιγόνους σας τις ρίζες μας, πολυπαθείς ρίζες με ιστορία χιλιάδων χρόνων.

Και είχες προχθές, κύριε πρόεδρε, την αφέλεια να πεις ότι οι ομοεθνείς και συμπατριώτες σου –τους οποίους καθικόντως όπως ανέφερες πρέπει να επισκεφτείς–, χτίζουν μια «γέφυρα» μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδος, και ενώ ο Έλληνας συνάδελφός σου, όφειλε λογικά να σ' ρωτήσει: «Τι απέγινε, μωρέ φίλε, η άλλη μισή γέφυρα», σε άφησε να επαναλάβεις εκείνη την απaráμιλλη συμβουλή σου προς τους Ρωμιούς συμπατριώτες σου, προς εμάς δηλαδή, να επιστρέψουμε στην Τουρκία, να δημιουργήσουμε εκεί μια νέα ζωή, όπως δήθεν ελπίζεις και

προσεύχεσαι να συμβεί. Αλήθεια, όμως, γιατί ενώ αποκαλείς τους άλλους Τούρκους, εμάς μας αποκαλείς Ρωμιούς;

Και τι νόμισες, όμως, ότι είμαστε κ. πρόεδρε; Τσιγγάνοι, νομάδες; Και αν ακόμη νομίζεις ότι μπορεί να επικαιροποιηθεί η Συνθήκη της Λοζάνης, πώς να επικαιροποιηθεί το δικό μου βιος, πώς να επικαιροποιήσω τη ζωή του πατέρα μου που κείται στο νεκροταφείο του Σισλή, καθώς και του παππού μου που (ασφαλώς πλέον, δεν ήταν όμως κάποτε) ήταν θαμμένος κάπου στη Σινασό. Και πώς πάλι να πω του γιου μου «παράτα ό,τι έφτιαξες, μάθε τούρκικα και μάζεψέ τα φεύγουμε, φεύγετε με τη γυναίκα και τα παιδιά σου για την Τουρκία, για την Πόλη»; Αλλά και αν ακόμη τολμούσα να του το πω, δεν θα μου έλεγε «βλάκας είσαι βρε πατέρα, απορώ πώς παραμένεις αδιόρθωτος, ύστερα από τόσα που έχετε υποστεί εκεί;».

Μην λες και μην επαναλαμβάνεις, λοιπόν, μια και δυο, παραμύθια που ασφαλώς ούτε εσύ πιστεύεις. Και αν αντιστρέψουμε τους όρους, είμαι βέβαιος ότι επ' ουδενί θα συμβούλευες να πράξουν το ίδιο τα δικά σου παιδιά. Εσύ άλλωστε, προχθές ακόμη, δεν είπες στην Αθήνα στο Προεδρικό Μέγαρο ότι «αν δεν διδαχθούμε από τα συγκεκριμένα παθήματα, η Ιστορία θα επαναληφθεί όπως συμβαίνει πάντοτε». Αλλάζεις, όμως, τα λόγια σου κατά περίπτωση. Άλλα εννοείς, τα μέτρα και τα σταθμά για σένα και άλλα, εντελώς άνισα όταν αφορούν εμάς, εκτός και αν μας καλείς εκεί για να αποδείξεις ότι πράγματι η Ιστορία επαναλαμβάνεται.

Να συνεχίσω; Ευχαρίστως. Σύντομος θα είμαι όμως, αν και έχω πολλά να πω, πολλά να σου αριθμήσω, πάρα πολλά. Και δεν θα κάνω χρήση της λαϊκής παροιμίας που μιλά για του κουφού την πόρτα, γιατί εσύ δεν είσαι κωφός, κάθε άλλο, ακούς, ακούς ακόμη και ό,τι δεν σου λένε, όταν θέλεις βέβαια, και όταν σε συμφέρει.

Τόσο εσύ όσο και τα φερέφωνα σου στη Θράκη –αλίμονο μας αν είχαμε εμείς φερέφωνα Ελλήνων πολιτικών ηγετών στην Πόλη–, πρόσφατα κάνατε λόγο για τις θρησκευτικές ελευθερίες που απολαμβάνει η ρωμαίικη μειονότητα. Ποια μειονότητα, κοινότητα αποτελούμε πλέον. Απαιτούμε, είπες, να δοθεί η δυνατότητα στην τουρκική μειονότητα να επωφεληθεί από τα απαραίτητα δικαιώματα και τις ελευθερίες σύμφωνα με τα διεθνώς κρατούντα, και ότι προσδοκία της Τουρκίας είναι η επίλυση αυτών των προβλημάτων και η διαγραφή τους από την ημερησία διάταξη των διμερών σχέσεων.

Και κόμπασες (ναι, κόμπασες) για σημαντικά ανοίγματα που έγιναν δήθεν υπέρ ημών επί πρωθυπουργίας σου, όπως το άνοιγμα των σχολείων στην Ίμβρο που είχαν κλείσει οι προκάτοχοί σου όταν μετέτρεψαν το νησί σε υπαίθρια φυλακή βαρυποινιτών και ανάγκασαν τους προστατευόμενους από τη Συνθήκη της Λοζάνης κατοίκους του να τραπούν άρον άρον σε φυγή.

Παρέλειψα, όμως, να σε ρωτήσω τι έγινε τελικά με τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Μήπως άρχισε να λειτουργεί και μου διέφυγε; Κόμπασες, επίσης, συσχετίζοντας το θέμα με αυτό της εκλογής του μουφτή της Θράκης, την απόκτηση με σχετική νομοδιάταξη της τουρκικής ιθαγένειας από κάποιους μητροπολίτες για να συμπληρώσουν την Ιερά Σύνοδο. Μπορείς να με διαβεβαιώσεις, όμως, αν η ψήφος της Ιεράς Συνόδου θα είναι τελεσίδικη στην εκλογή του Πατριάρχη ή θα πρέπει προηγουμένως να επιλέξει και πάλι ο νομάρχης Ισταμπούλ τον κατά τη γνώμη του καταλληλότερο. Πρωτότυπος, όντως, και δημοκρατικός ο τρόπος εκλογής του θρησκευτικού ηγέτη των απανταχού της γης Ορθόδοξων χριστιανών.

Άκουσα ότι διαμαρτυρήθηκες και για την πινακίδα του Λυκείου Τζελάλ Μπαγιάρ επειδή είχε καταστραφεί και δεν αντικαταστάθηκε. Δεν αντιλέγω, ορθή η παρατήρησή σου. Το ίδιο θα έκανα και εγώ. Μήπως, όμως, εφόσον όπως είπες είσαι λάτρης του δικαίου και της ισοτιμίας, μπορείς να μου πεις αν έστω και ένα των εκεί σχολών μας φέρει το όνομα του βασιλιά Παύλου ή του Κωνσταντίνου Καραμανλή ή του Γεωργίου Παπανδρέου, έστω και με σπασμένη πινακίδα;

Πόσα άλλα μπορώ να πω, σε τι όμως ενδέχεται να συμβάλλει η απαρίθμησή τους. Ως ένας φανατικός οπαδός της τουρκοελληνικής φιλίας και προσέγγισης που υπηρέτησε τη συγκεκριμένη ιδέα μια ολόκληρη ζωή. Από αμούστακος έφηβος το 1952, που είχε χαρεί πολύ όταν ο Έλληνας πρωθυπουργός στρατηγός Πλαστήρας διατύπωνε την ευχή Ελλάδα και Τουρκία να αποτελέσουν σύντομα ένα και μόνο κράτος, έως προχθές που νόμισα (αθεράπευτη βλέπει η αφέλειά μου) ότι θα ερχόσουν αποφασισμένος να συμβάλεις στη σύσφιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων παραμένοντας πάντοτε αφοσιωμένος στον θεμέλιο λίθο της εξωτερικής πολιτικής του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ «Ειρήνη στην πατρίδα, ειρήνη στον κόσμο», και όχι όπως ήρθες με ένα πάκο «θέλω».

Αποδεδειγμένα, όπως και πανθομολογείται, είναι πολλά τα χαρίσματά σου. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που από το πουθενά έφθασες στο ανώτατο αξίωμα της χώρας σου και συνεχίζεις να την κυβερνάς από το 2003 επί 14 συναπτά έτη, ήδη δε καταγράφεται ως ιστορικός ο ρόλος που διαδραμάτισες στην οικονομική ανόρθωσή της. Επίτρεψέ μου, όμως, να σου πω ότι δεν έρχεται κανείς στον γείτονά του μόνο με «θέλω» και «απαιτώ» και μάλιστα σε μια αδύνατη φάση της ιστορίας του που έχει πολλά προβλήματα και μάχεται για την αντιμετώπισή τους.

Προσωπικά, γι' αυτό και είχα χαρεί, περίμενα να έλθεις με δυο κλαδιά ελιάς στο χέρι, σύμβολο της συμφιλίωσης και της ειρήνης και με διάθεση, πολλή διάθεση, για την καλοπροαίρετη συζήτηση και επίλυση των όποιων προβλημάτων νομίζεις ότι υφίστανται μεταξύ των δύο χωρών, στα ίχνη πάντοτε των Ατατούρκ και Βενιζέλου που μπόρεσαν να συμφιλιωθούν την επομένη ενός πολέμου και όχι σε περίοδο ειρήνης. Άλλωστε πρόεδρέ μου, καταλήγω εδώ, νομίζω ότι οι τουρκοελληνικές σχέσεις δεν προσφέρονται για success story· όσο δε και αν φαίνονται ελκυστικά επί χάρτου τα επεκτατικά σχέδια στην πράξη αποβαίνουν συνήθως καταστρεπτικά και για τα δύο μέρη.